

Cultuureducatie in leerlijnen

De leerling ontwikkelt het **ANALYSEREND VERMOGEN**
De leerling kan informatie over cultuur-uitingen zoeken, in zich opnemen en toepassen in eigen werk.

- Neemt kennis van de wereld van kunst en erfgoed.
- Kan bronnen gebruiken om cultuuruitingen te onderzoeken.
- Onderzoekt zijn eigen culturele omgeving.
- Gaat op zoek naar cultuuruitingen wereldwijd.

De aansluiting bij de kerndoelen en eindtermen in het subdomein Kunst & Maatschappij (gericht op de context) is afhankelijk van de vakdiscipline van de leerlijn.

De leerling ontwikkelt het **RECEPTIEF VERMOGEN**
De leerling kan zich openstellen voor culturele uitingen:

- Ervaart plezier in het leren van kunst en cultuur.
- Kan geraakt worden door kunstuitingen van anderen.
- Kan zich inleven in de verbeelde werkelijkheid.
- Vergroot zijn/haar verbeeldingskracht.
- Kan wat hij ervaart vertalen naar eigen mogelijkheden en talenten.

Sluit aan bij de kerndoelen en eindtermen:

- **PO Kerndoel 56:** De leerling verwerft enige kennis over en krijgt waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.
- **VO onderbouw / Kerndoel 50:** De leerling leert op basis van enige achtergrondkennis te kijken naar beeldende kunst, te luisteren naar muziek en te kijken en luisteren naar theater-, dans- of filmvoorstellingen.
- **VO bovenbouw / Eindtermen bij kunstvakken:** Zie achterzijde.

De leerling ontwikkelt het **REFLECTIEF VERMOGEN**
De leerling kan cultuuruitingen van zichzelf en anderen analyseren, interpreteren en waarderen.

- Vergelijkt eigen werk en dat van anderen.
- Onderscheidt feiten van meningen.
- Onderscheidt diverse cultuuruitingen.
- Vormt een mening en kan deze onderbouwen.
- Geeft betekenisvolle eigen leermomenten aan.
- Komt tot individuele leervragen over product/proces.
- Zet reflectie in om zijn eigen waardensysteem te toetsen.
- Weet feedback op positieve wijze te hanteren.

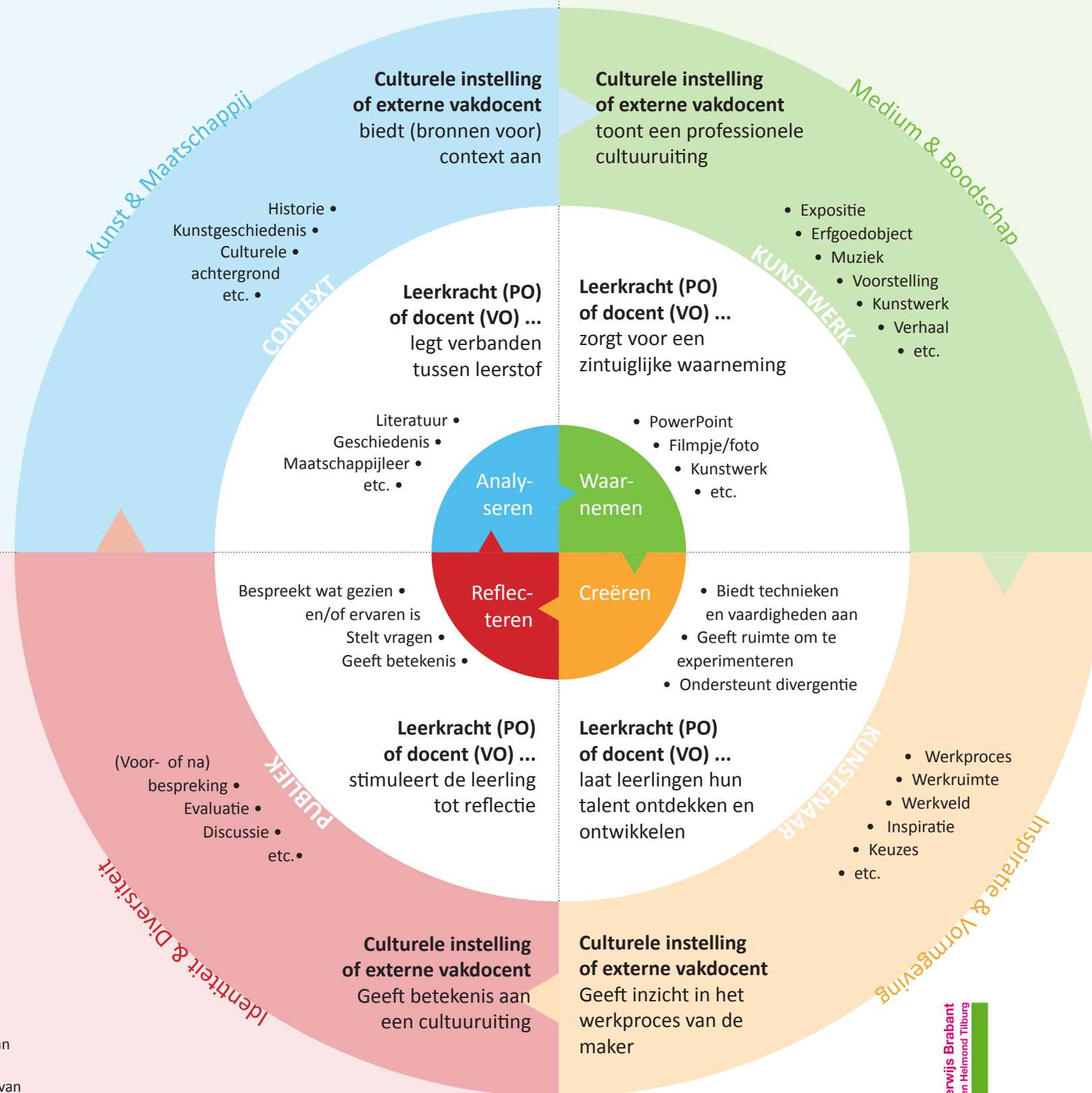
- **PO Kerndoel 55:** De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.
- **VO onderbouw / Kerndoel 51:** De leerling leert met behulp van visuele of auditieve middelen verslag te doen van deelname aan kunstzinnige activiteiten, als toeschouwer en als deelnemer.
- **VO onderbouw / Kerndoel 52:** De leerling leert mondeling of schriftelijk te reflecteren op eigen werk en werk van anderen, waaronder dat van kunstenaars.
- **VO bovenbouw / Eindtermen bij kunstvakken:** Zie achterzijde.

De leerling ontwikkelt het **CREËREND VERMOGEN**
De leerling denkt, creëert en produceert op creatieve wijze.

- De leerling oefent technieken en vaardigheden.
- Geeft gevoelens, ervaringen en ideeën vorm.
- Kan alternatieve oplossingen bedenken.
- Kan een eigen ontwerp bedenken en iets nieuws creëren.
- kan verschillende fases van het ontwerpproces onderscheiden.

Sluit aan bij de kerndoelen en eindtermen:

- **PO Kerndoel 54:** De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.
- **VO onderbouw / Kerndoel 48:** De leerling leert door het gebruik van elementaire vaardigheden de zeggingskracht van verschillende kunstzinnige disciplines te onderzoeken en toe te passen om eigen gevoelens uit te drukken, ervaringen vast te leggen, verbeelding vorm te geven en communicatie te bewerkstelligen.
- **VO onderbouw / Kerndoel 49:** De leerling leert eigen kunstzinnig werk, alleen of als deelnemer in een groep, aan derden te presenteren.
- **VO bovenbouw / Eindtermen bij kunstvakken:** Zie achterzijde.

Cultuureducatie in leerlijnen

Kerdoelen

Scholen in primair en voortgezet onderwijs (onderbouw) werken met kerndoelen die worden voorgeschreven door het Ministerie van OC&W. Kerndoelen zijn streefdoelen die aangeven wat leerlingen aan het eind van de basisschool en bij de afronding van de onderbouw voortgezet onderwijs per leergebied moeten kennen en kunnen.

Meer informatie op www.rijksoverheid.nl

Primair onderwijs

In het leergebied Kunstzinnige Oriëntatie zijn drie kerndoelen omschreven voor cultuureducatie, namelijk **kerndoel 54, 55 en 56**. De omschrijving van deze kerndoelen vind je aan de voorzijde van dit overzicht. Deze kerndoelen richten zich op cultuureducatie in algemene zin en dienen bij leerlijnen gericht op een specifieke kunstdiscipline aangevuld te worden met kerndoelen uit een van de andere leergebieden.

De kerndoelen voor het primair onderwijs zijn uitgewerkt in **tussendoelen en leerlijnen (TULE)** per leerjaar.

Deze tussendoelen bieden houvast bij het vertalen van de kerndoelen naar de praktijk.

Meer informatie op tule.slo.nl

Voortgezet onderwijs (onderbouw)

In het voortgezet onderwijs wordt cultuureducatie ondergebracht in het leergebied Kunst en cultuur. De vijf kerndoelen binnen dit leergebied, **kerndoel 48 t/m 52** (omschrijving zie voorzijde) richten zich op cultuureducatie in algemene zin. Ook hier geldt dat deze kerndoelen in geval van specifieke vakdisciplines aangevuld dienen te worden met kerndoelen uit andere leergebieden.

Eindtermen en examenprogramma's

Na de onderbouw van het voortgezet onderwijs wordt niet langer gesproken over kerndoelen, maar over eindtermen en examenprogramma's. We maken onderscheid tussen Vmbo en Havo/Vwo.

Vmbo

Voor het vmbo zijn de eindtermen in exameneenheden gegroepeerd. De eindtermen voor het centraal examen worden in syllabi gespecificeerd. De eindtermen zijn te omvangrijk om hier op te nemen, we volstaan hier met de toelichting dat in het Vmbo cultuureducatie ondergebracht onder de vakken Kunstvakken 1 en 2.

- **Kunstvakken 1** bestaat uit twee verplichte onderdelen: het leergebied Kunst en Cultuur in de onderbouw (zie hierboven) en het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) in de bovenbouw. Bij CKV ondernemen leerlingen vier culturele activiteiten en houden zij een kunstdossier bij.
- **Kunstvakken 2** Leerlingen kunnen in het vrije deel van de theoretische en gemengde leerweg één van de Kunst vakken 2 kiezen: dans, drama, muziek of beeldende vakken (tekenen, handenarbeid, textiele werkvormen, audio visuele vormgeving, film of fotografie). Kunstvakken 2 wordt afgesloten met een centraal schriftelijk examen en een praktijkexamen.

Havo/Vwo

De eindtermen voor havo en vwo zijn gedefinieerd in de examenprogramma's. De examenprogramma's bieden informatie over het eindexamen en het schoolexamen, en een overzicht van de eindtermen.

- **Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV)**, voorheen CKV1 is een verplicht vak binnen het algemene deel van de Tweede Fase. CKV heeft cultuurdeelname als doel. Samenwerking met culturele instellingen is hierbij van groot belang.
- **Kunst algemeen** (voorheen CKV2) behandelt de algemene theorie (cultuurgeschiedenis) van beeldende kunst en vormgeving, muziek, dans en theater. Aan de hand van zes invalshoeken worden zes onderwerpen bestudeerd. Kunst Algemeen wordt afgesloten met een centraal examen.
- **Kunst Beeldend/Dans/Drama of Muziek** (voorheen CKV3) bestaat uit twee vakonderdelen: praktijk en vaktheorie. Leerlingen kiezen voor één discipline. De praktische en vaktheoretische delen worden afgesloten met een schoolexamen.

Leerlingen op het Vwo kunnen in plaats van CKV kiezen voor KCV:

- **Klassieke Culturele Vorming (KCV)** Hierbinnen staat de antieke cultuur centraal. KCV wordt in de toekomst samengevoegd met Latijn en Grieks. Zo ontstaan twee nieuwe vakken: Latijnse Taal en Cultuur (LTC) en Griekse Taal en Cultuur (GTC).

Meer informatie op www.examenblad.nl

Het model van de leerlijn Cultuureducatie verbindt verschillende theoretische uitgangspunten met elkaar en de kerndoelen en eindtermen van het onderwijs. Hieronder volgen de belangrijkste uitgangspunten:

Culturele competenties

EDU-ART heeft 7 competenties beschreven die een leerling ontwikkelt met cultuur. De Lindenberg heeft hier op voortgebouwd in de leerlijn cultuureducatie. Naast een legitimatie voor cultuureducatie, geven de competenties inzicht welke culturele activiteiten een bijdrage leveren aan de persoonlijke ontwikkeling en competenties van leerlingen. Deze eerste vier competenties, die uitgebreid omschreven worden aan de voorzijde van dit overzicht, zijn direct gerelateerd aan cultuureducatie:

- **Receptief vermogen**
- **Creërend vermogen**
- **Reflectief vermogen**
- **Analyserend vermogen**

Daarnaast zijn er nog twee competenties die algemener van aard zijn:

- **Vermogen tot zelfstandig werken:** De leerling kan plannen en organiseren binnen activiteiten van cultuureducatie. De leerling kan een zelfstandige bijdrage leveren aan zijn eigen ontwikkelingsproces en aan het groepsproces.
- **Vermogen tot samenwerken:** De leerling kan samenwerken bij het maken van een gezamenlijk product.

en één competentie waarin alle competenties samen komen:

- **Vermogen tot presenteren:** De leerling kan cultuuruitingen van zichzelf en anderen presenteren en toelichten.

Subdomeinen

De 4 subdomeinen zijn geïnspireerd door de kernconcepten van Stichting Leerplanontwikkeling. SLO constateerde in 2005 dat veel scholen op zoek waren naar een nieuwe ordening van hun onderwijsaanbod. Om scholen ondersteuning te bieden bij deze zoektocht ontwikkelde SLO 4 kernconcepten op basis van de nieuwe kerndoelen en de examenprogramma's van het leergebieden Kunst en Cultuur. De kernconcepten verbinden de kerndoelen van het basis en voortgezet onderwijs en maken het daardoor mogelijk een doorlopende leerlijn te ontwerpen voor cultuureducatie.

- **Medium & Boodschap:** focus op het kunstwerk.
- **Inspiratie & Vormgeving:** focus op de kunstenaar (of ontwerper) of de leerling zelf, die een kunstwerk creëert.
- **Identiteit en diversiteit:** focus op het publiek of de leerling zelf, die het kunstwerk ervaart.
- **Kunst & Maatschappij:** focus op de (bv. maatschappelijke en cultuurhistorische) context van het kunstwerk.